

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Міжнародна стратегія економічного розвитку регіону

Международная стратегия экономического развития региона

International Strategy of Region Economic Development

Матеріали
IV Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, Україна, 3–5 вересня 2013 року)

Суми
Сумський державний університет
2013

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Калашнікова Т. В., докторант

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва, Україна

Реалізація державної політики у сфері підтримки аграрного сектора економіки пов'язана з численими проблемами, які потребують наукового вирішення. Зокрема, розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення державної підтримки сільськогосподарських підприємств з урахуванням регіональних особливостей потребує ретельного вивчення перш за все практичного досвіду її застосування. Для цього нами запропоновано застосування методу експертних оцінок, у основу якого покладено твердження, що на підставі думок фахівців можна визначити основні цілі та критерії, виявити найбільш важливі фактори і взаємозв'язок між ними, обрати альтернативні варіанти в певній галузі знань. Даний метод досить широко використовується в різних сферах управління виробництвом, проте відсутні дані про його застосування у сфері аналізу державної підтримки в сільському господарстві.

З метою визначення експертної оцінки діючих програм та механізмів надання державної підтримки, напрямів їх удосконалення, нами було розроблено анкету та проведено опитування в 149 сільськогосподарських підприємствах Харківської, Вінницької, Сумської, Черкаської, Запорізької, Херсонської, Чернігівської, Житомирської областей та АР Крим. Охоплення опитуванням підприємств різних регіонів надало можливість поглибити аналіз і здійснити оцінку умов надання та дієвості державної підтримки в розрізі окремих природних зон: лісостепу (73 підприємства), степу (55) та полісся (21). У сформовану нами вибірку увійшли різні за розміром та землекористуванням підприємства: 27,5% підприємств мали дохід до 750 тис. грн, 22,8% – від 750 тис. до 1,5 млн. грн; 26,8% – від 1,5 до 7,5 млн. грн; 22,8% – понад 7,5 млн. грн. Із сукупності досліджених господарств 14,8% із землекористуванням до 100 га; 39,6% – від 100 до 1000 га; 45,6% – понад 1000 га. Експертами виступили керівники економічних служб підприємств, рівень кваліфікації яких характеризується як рівнем освіти (75,2% респондентів мають вищу освіту; по 11,4% неповну вищу, або середню спеціальну; лише 2% мають середню освіту), так і віком (10,7% молоді спеціалісти віком до 29 років; 43% фахівці віком 30-49 років; 38,9% досвідчені спеціалісти віком 50-59 років; 7,4% – фахівці пенсійного віку). Обробка сформованого масиву інформації здійснювалася нами за допомогою статистичного пакету IBM SPSS Statistics 20, який має значний набір статистичних функцій та містить засоби для візуальної інтерпретації отриманих результатів.

За оцінками респондентів лише 12,8% підприємств постійно користуються програмами бюджетної підтримки, 43,6% її взагалі не

отримують. В розрізі природних зон спостерігається суттєва диференціація: в зоні степу взагалі не користується бюджетною підтримкою 29,1% підприємств, у лісостепу 52,1%, у поліссі – 52,4%. До основних причин небажання звертатися за державною підтримкою, як свідчать результати опитування, є: складна процедура оформлення (38,3%), додаткова увага перевіряючих органів (24,8%), наявність корупційної складової у даному процесі (22,8%). Причому за результатами опитування даним факторам надано практично однаковий рівень оцінки в різних природних зонах.

В процесі дослідження в межах природних зон було виявлено відмінності в підходах до визначення суб'єктами господарювання критеріїв державної підтримки, порядку та механізмів її надання в аграрній сфері. Зокрема, рівень узгодженості ранжування оцінки дієвості програм державної підтримки в межах природних зон значно вище, ніж в цілому по сукупності досліджуваних підприємств, що свідчить про наявність виражених відмінностей в оцінці програм бюджетної підтримки на регіональному рівні. З'ясовано, що оцінка пріоритетності програм державної підтримки в різних природних зонах обумовлюється природно-кліматичними умовами, галузевою структурою виробництва, рівнем матеріально-технічного оснащення підприємств. обґрунтування теоретико-методичних підходів та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення дієвості державної підтримки сільськогосподарських підприємств на основі застосування методу експертних оцінок,

В результаті проведеного експертного оцінювання приходимо до таких висновків: 1) застосування методу експертних оцінок розширює теоретико-методичні підходи до удосконалення державної підтримки, бо дозволяє узагальнити досвід практичної реалізації та достовірно оцінити діючі програми та механізми державної підтримки сільськогосподарських підприємств; 2) з метою підвищення дієвості форм та методів державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників при розробці програм та механізмів її надання слід враховувати думку самих отримувачів; 3) експертним шляхом визначено наявність відмінностей в оцінці державної підтримки на регіональному рівні. При формуванні державних програм підтримки суб'єктів господарювання та визначенні обсягів фінансування з бюджету слід враховувати регіональні особливості; 4) підвищення дієвості державної підтримки перш за все потребує спрощення процедури її отримання шляхом упорядкування нормативно-правової бази, чіткої регламентації правил і процедур її надання; оприлюднення інформації щодо проведення конкурсів та виділення коштів окремим підприємствам, а також створення умов для підвищення кваліфікації працівників економічних служб.